

СТАНОВИЩЕ
От: доц.д-р Ваня Петрова Иванова

ВУ / научна организация: Университет за национално и световно стопанство
Научна специалност Професионално направление 3.8 Икономика (Политическа икономия)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
по научна специалност в професионално направление 3.8 Икономика (Политическа икономия)

Автор на дисертационния труд: **Дилян Николов Василев**

Тема на дисертационния труд: Дългосрочната стагнация- операционализиране на понятието, анализ на проявенията и формиране на критерии за ранно предупреждение **Основание** за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед РД 38-56/29.01.2021 г на Ректора на СУ.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *Стопански факултет* на СУ „Св. Климент Охридски“ по научна специалност в професионално направление 3.8 Икономика (Политическа икономия) в задочна форма. Обучението е осъществено през периода 2016-2020 година.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Разработката е обем от 161 страници, от които същинският анализ обхваща 142 страници, а останалото са литературни източници – общо 107(преобладаващо чуждестранни) и приложение.

Дисертационният труд е посветен на една сравнително доста изследвана в научната литература проблематика, свързана с факторите на икономическия растеж, но пораждаща нова дискусия през последното десетилетие, свързана с преоценка на съществуващите теории и търсене на нови обяснения и интерпретации на феномена бавно, мудро и без сериозна динамика възстановяване на икономиките след кризата от 2007-2008 година.

Актуалността на проблематиката е неоспорима. Темповете на растеж и най-вече възможностите за такива в дългосрочен период в следкризисния период отново повдигат въпросите за ефектите от използването на традиционните инструменти на икономическата политика, обяснителната сила на обичайните фактори и търсенето на нови такива.

Това изследване се вписва в контекста на тази дискусия. Целта на автора е да изясни характера, да изследва емпирично трайната стагнация и въз основа на този анализ да изведе индикатори за ранно предупреждение.

Структурирана в четири глави, работата следва логично, надграждащо се изложение. Тази конструкция позволява на автора да проследи в литературния преглед направените научни заключения и стъпвайки върху тях да развие своята идея за обстоен анализ на разбирането на понятието за естествения лихвен процент и ключово му значение и отношение към теорията за трайната стагнация.

В изпълнение на поставените три цели на дисертацията и свързаните с тях изследователски задачи, докторантът последователно изяснява в теоретичен и исторически план същността на понятието трайна стагнация, като прави обстоен преглед на съществуващата по въпроса литература. Стремешът на автора е да разграничи икономическата от политическата и дори на моменти идеологизирана същност на категорията.

Чрез прецизен статистически и иконометричен анализ, проведен във втора и трета глава се достига до извода за ролята на естествения лихвен процент и връзката между отклонението на реалния от естествения лихвен процент като основен движещ фактор за стимулиране на инфлацията и растежа. Модифицирайки съществуващ в литературата модел на Лаубах и Уилямс, относно оценката на естествения лихвен процент за САЩ, авторът прави анализ на възможностите за дългосрочен растеж в България.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Дисертацията се отличава с висока информационна осигуреност и с използване на широк кръг от теоретични и емпирични източници. Авторът демонстрира задълбочени познания както на теорията, така и при умелото интерпретиране на разнородна емпирична информация. Като по-важни научни резултати и силни страни на разработката могат да бъдат посочени следните моменти:

- Изясняването на характера на понятието трайна стагнация и неговото операционализиране като научна категория, както и връзката с естествения лихвен процент и значението на тази връзка за икономиката и най-вече за икономическата политика.
- Изясняването на феномена „Трайна стагнация”, предизвикан от бавното отслабване и изгасване на факторите, които определят дългосрочния икономически растеж. За развитите икономики, формиращи границата на иновативността, тези фактори са забавянето на инвестициите и на прилагането на новото познание в технологии, повишаващи производителността на труда, а за догонващите икономики (под иновативната граница), това е демографския фактор.
- Подробно изследване на емпиричните данни в обособените два подпериода, въз основа на което се доказва необходимостта от търсенето на нови подходи за обяснение на наблюдаваните реалности, свързани с динамиката на реалния икономически растеж и реалния лихвен процент. Въвеждането на отклонението на реалния лихвен процент от естествения лихвен процент, което авторът предлага и направеното емпирично тестване за България са не просто теоритичен резултат, но имат и практико-приложно значение.
- Анализ на резултатите от иконометричното изследване за България и разкриването на специфичните за българската икономика особености. Направената моделната оценка на естествения лихвен процент (r^*) за България и доказването на хипотезата, че естественият лихвен процент в България не показва тенденция за плавно понижение т.е. икономиката не е застрашена състояние на „трайна стагнация”.

Намирам, че в разработката са постигнати не само научни, но и практико-приложни резултати като:

- Оценка на прилаганата от БНБ политика при различни допускания за спецификации на правилото на Тейлър

Въз основа на всичко посочено по-горе смятам, че задачите на изследването са решени успешно, изследователските цели са напълно реализирани, а основната теза на дисертационния труд е убедително доказана.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

- От посочените в автореферата 4 приноса, приемам като безспорни втори, трети и четвърти, Първият би следвало да се разглежда като научен резултат от изследването.
- Несъмнено от най-голямо значение е авторовият емпиричен анализ на връзката естествена лихва – динамика на потенциалния продукт, приложен за България. Това дообогатява българската научна литература в тази все още нетолкова подробно изследвана област, като същевременно разкрива възможности и предоставя методология за бъдещи, последващи анализи на предпоставките за дългосрочен икономически растеж.
- Струва ми се възможно обособяването на още един принос от тази разработка, а именно извеждането на демографския фактор и обезпокойтелните тенденции в неговата динамика, като индикатор за ранно прогнозиране на ситуация, критична за достигане до трайна стагнация.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Към автореферата е даден списък с шест самостоятелни публикации на автора, които са свързани с дисертационния труд. Едната от тези публикации е в процес на рецензиране. Останалите са публикувани в материали от научни конференции и списание „Икономическа мисъл“. Посочените публикации включват значими части от дисертацията, което ми дава основание да считам, че постигнатите резултати са достатъчно популяризирани.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът съдържа всички необходими реквизити и е разработен на добро равнище. Той отразява коректно и в достатъчна степен съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

1. Разработката би спечелила допълнителна стойност, ако в първа глава при литературния преглед и представянето на постигнатото в науката до този етап по въпросите, свързани с естествената лихва и значението ѝ при ранното диагностициране на стагнация в икономиката, присъстваше много по-ясно и категорично авторовото мнение и подкрепата на представените възгледи.
2. В глава четвърта бих препоръчала на автора да разшири и задълбочи изследването си върху евентуални индикатори за ранно предупреждение за трайна стагнация.
3. По-скоро препоръка за бъдещите научни изследвания на колежата Василев е свързана с разширяване и задълбочаване на анализа, от гледна точка на очакваните промени и новите възможности за преодоляване на трайната стагнация през призмата на новата, амбициозна европейска програма Next Generation EU.

8. Заключение

Представената дисертация представлява самостоятелно, задълбочено и комплексно научно изследване по избраната проблематика, което е базирано на прилагането на съвременни методологични подходи и в което има ясно изразени авторски приноси. В него са постигнати съществени теоретико- методологични и емпирични резултати, като формулираната изследователска теза е защитена убедително и аргументирано.

Дисертационният труд **съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Св.Климент Охридски“. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на

специфичните изисквания на Стопански Факултет във връзка с Правилника на СУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторант Дилян Василев **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения, като демонстрира качества и възможности за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’* на Дилян **Николов Василев** по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност “Политическа икономика”.

04.03.2021г.
София

Подпис: .....
(доц.д-р Ваня Иванова)